

บทคัดย่อ

มูลเหตุเบื้องต้นของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ความต้องการเปิดพื้นที่ความรู้ใหม่ ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างยั่งยืน โดยศึกษาค้นคว้าเรื่องบทบาทของ อัตลักษณ์ ความพิการ ที่มีอิทธิพลต่อการเสริมพลังอำนาจ ในตนเองของคนพิการ อันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ของการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ รวมทั้งสร้างการถกเถียงและวิพากษ์ต่อวิถีคิดและแนวปฏิบัติที่ถูกรวบรัดจากวาทกรรมทางแพทย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ การให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์เพื่อฟื้นคืนหน้าที่การทำงานของอวัยวะทางร่างกายให้มากที่สุดหรือคนพิการทำกิจวัตรประจำวันด้วยตัวเองได้โดยลำพัง รวมทั้งการแบ่งแยกเป็นประเภท ความพิการตามความบกพร่องของอวัยวะร่างกายหรือประสาทการรับรู้

กลุ่มประชากรเป้าหมายในการศึกษา คือ กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับ “ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ” (Independent Living Center) ใน 3 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม นนทบุรี และ ชลบุรี ซึ่งเป็นคนพิการจำนวน 19 คน และบุคคลในครอบครัวจำนวน 9 คน นอกจากนี้เป็นกลุ่มผู้มีความสำคัญหลักในกระบวนการกำหนดนโยบายด้านสวัสดิการคนพิการ ได้แก่ ผู้นำหลักองค์กรของคนพิการ จำนวน 4 คน และนักวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานรัฐและเอกชน จำนวน 5 คน

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษามาจากทฤษฎี วิพากษ์ ทฤษฎีหลังสมัยใหม่และมานุษยวิทยาการระลึกู้ ที่ต่างเห็นว่า ความรู้ ความหมาย คุณค่า และวิถีคิดเรื่องอัตลักษณ์ของตนเอง เป็นพลังกำหนดศักยภาพของมนุษย์ งานวิจัยถูกออกแบบให้เป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวทางสังคมและเปิดให้กลุ่มคนพิการเข้ามีส่วนร่วม โดยเลือกระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการ 2 วิธี คือ การสนทนาโต้ตอบ (Dialogic approach) และวิธีการเรื่องเล่าคำให้การ (Testimonio) วิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การจัดทำ “ภาวนาสทนา” (Deep listening dialogue) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และการทบทวนข้อมูลจากเอกสารและวัสดุสื่อ

การศึกษาเสนอข้อถกเถียงที่ว่า การทำงานเพื่อสนับสนุนคนพิการที่จะทำให้ วิถีชีวิตคนพิการเกิดความเปลี่ยนแปลงในทาง สร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน นั้นเป็นเรื่องของการให้คนพิการได้มีวิถีคิด การมองโลก การให้ความหมาย ต่อความพิการของตนเองไปในเชิงบวก ซึ่งสิ่งนี้จะสร้างผลกระทบที่ลึกซึ้งต่อวิถีการดำเนินชีวิต

ข้อค้นพบสำคัญจากการศึกษา คือ การให้ ความหมายต่อความพิการของบุคคลมีอิทธิพลต่อการพัฒนาและเสริมอำนาจให้แก่ตัวบุคคลพิการ สิ่งที่น่าทึ่งชัดแจ้งคือการให้

ความหมายต่อความพิการของตนเองไปในเชิงบวก (เช่น ฉันเป็นคนพิการและมีความสามารถในการทำกิจกรรมที่มีคุณค่าได้ ความพิการทำให้ฉันมีโอกาสที่ดีดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน) เป็นจุดพลิกสำคัญที่ส่งผลกระทบให้เกิดการเสริมพลังอำนาจจากภายในตนเองและนำไปสู่พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถทำให้กลุ่มคนพิการรุนแรง ลุกขึ้นมา พัฒนาระบบการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ออกแบบเพื่อให้เกิดการพัฒนาอัตลักษณ์เชิงบวกและอัตลักษณ์กลุ่ม ซึ่งอัตลักษณ์กลุ่มนี้ส่งเสริมการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์เชิงบวกของตัวบุคคลและเชื่อมโยงบุคคลเข้าสู่กิจกรรมทางสังคมเพื่อพิทักษ์สิทธิคนพิการ

การตีความคำสอนทางพุทธศาสนาในเชิงลึกซึ่งถึงเรื่องจิตและ ปัญญาทำให้บุคคลพิการก้าวข้ามวาทกรรมเชิงลบในเรื่องบุญ-กรรมที่มีอยู่ในสังคมไทยได้ อย่างไรก็ตาม ความนึกคิดเรื่องเวรกรรมนี้เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ครอบครัวเกิดการยอมรับกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น มีสติ อยู่กับปัจจุบัน ไม่คิดถึงเพียงว่าจะรักษาให้หาย แต่มีการกระทำในด้านต่างๆ เพื่อดูแลและสนับสนุนคนพิการตามความต้องการจำเป็นเพื่อให้ใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขตามอัตภาพ

ข้อค้นพบในครั้งนี้ เป็นการยืนยันและสนับสนุน แนวคิดใหม่เชิงวิพากษ์ ที่ว่าการสร้างให้คนพิการเกิดวิถีคิด คุณค่า ความหมายความเป็นคนพิการไปในเชิงบวกสามารถนำไปสู่ การเพิ่มระดับศักยภาพในการคิด การกระทำ และดำรงชีวิตอย่างอิสระ ดังนั้นการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพคนพิการในยุคใหม่ มีควรจำกัดอยู่ในทางการแพทย์ (การบำบัดทางกาย) และการสงเคราะห์ หากเน้นวิถีคิด การสร้างความรู้ ความหมายและคุณค่าของความพิการ ให้เห็นเป็นเชิงบวก โดยการสนับสนุนให้เกิดองค์กรหรือชุมชนที่เข้มแข็ง และจัดการโดยคนพิการด้วยตนเอง คนพิการอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีสิทธิและศักดิ์ศรีอันพึงมีพึงได้ตามรัฐธรรมนูญของประเทศและข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิคนพิการ